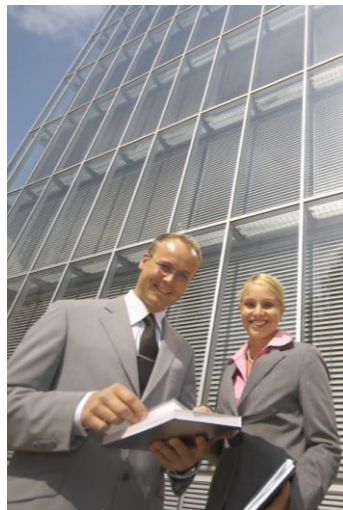

Pohjois-Savon hyvinvointialan teemaohjelma 2007–2010

Hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen

Kuva:
Kuopion yliopistollinen sairaala

Hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen – teemaohjelma 2007-2010

1	JOHDANTO	4
2	HYVINVOINTIALAN HAASTEET JA KASVAVAT MARKKINAT	4
3	TEEMAOHJELMAN TAUSTAA, TOIMIALA JA PÄÄMÄÄRÄ	6
3.1	HYVINVOINTIALAN MÄÄRITTELY TEEMAOHJELMAAN	7
3.2	PÄÄMÄÄRÄ JA PITKÄN AIKAVÄLIN TAVOITTEET	8
4	PAINOPISTEALUEET JA TOIMENPITEET	9
4.1	TUTKIMUSPERUSTAISET HYVINVOINNIN TEKNOLOGIA- JA TUOTEKEHITYSYMPÄRISTÖT	10
4.2	HYVINVOINTIYRITYSTEN KASVU- JA KAUPALLISTAMISPALVELUT	10
4.3	VERKOTTUVAT HYVINVOINTIPALVELUJEN TUOTTAMISMALLIT	11
4.4	HYVINVOINTILIIKETOIMINTAOSAAMINEN JA OSAAVAN TYÖVOIMAN TURVAAMINEN	12
4.5	KEHITTÄMISTOIMENPITEITÄ OHJAAVA PRIORISOINTITÄULUKKO	13
5	POHJOIS-SAVON HYVINVOINTITOIMIALAN KUVAUS	16
5.1	HYVINVOINTIALAN YRITYKSET	16
5.2	TUTKIMUS- JA KOULUTUS SEKÄ INNOVAATIOYMPÄRISTÖT	17
5.3	KUNNAT JA KUNTAYHTYMÄT	19
5.4	KANSALLISIA JA POHJOIS-SAVON HYVINVOINNIN KEHITTÄMISOHJELMIA	19
6	KOORDINAATIO- JA TOIMINTAMALLI	22
7	SEURANTA JA ARVIOINTI	22
	LÄHTEET	23

Liitteet

Tiivistelmä

Hyvinvointiala on valittu yhdeksi Pohjois-Savon teemalliseksi kehittämiskohteeksi EU:n rakennerahasto-ohjelmakaudelle 2007–2013. Teemallisella kehittämisellä pyritään parantamaan EU:n rakennerahasto-ohjelmien vaikuttavuutta Pohjois-Savossa. Muut kasvukykyisiksi arvioidut kehittämisen pääteemat ovat energia- ja ympäristöteknologia, teknologiateollisuuden uudet suunnittelu- ja tuotantomenetelmät sekä mittaus- ja sensoriteknikka. Kaikkia edellä mainittuja teemoja tullaan kehittämään määrätietoisesti ohjelmavaroin vuosina 2007–2010. Hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen –teemaohjelmaehdotuksen valmistelusta on vastannut ajanjaksolla 1.12.2007–30.4.2008 Kuopio Innovation Oy.

Koko länsimainen hyvinvointijärjestelmä on voimakkaassa murroksessa. Hyvinvointialaa kohtaavat useat samanaikaiset ja merkittävät haasteet. Uhkana on, että Pohjois-Savossa ei pystytä tulevaisuudessa turvaamaan hyvinvointipalveluja nykyisellä rahoituspohjalla eikä palvelujärjestelmällä. Tuottavuuden parantaminen on tärkeää, mutta ei riittävä ratkaisu haasteeseen. Tarvitaan uusia tapoja järjestää ja tuottaa hyvinvointipalveluja. Haasteiden rinnalla hyvinvointiala tarjoaa mittavat mahdollisuudet uudelle liiketoiminnalle, osaamiselle ja työllisyydelle. Sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä niihin liittyvien tuotteiden, teknologioiden ja uusien palvelukonseptien kysynnän arvioidaan kasvavan huomattavasti mm. väestön ikääntymisestä johtuen.

Hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen -teemaohjelmassa hyvinvointiala ymmärretään toimialana, joka muodostuu hyvinvointialan tutkimuksen ja koulutuksen, teollisuuden sekä sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän ympärille. Lisäksi teemaohjelmassa toimialan määrittely tukeutuu erityisesti Pohjois-Savon alueelle profiloituneeseen hyvinvointiosaamiseen ja yritystoimintaan.

Teemaohjelman päämääränä on edistää ja parantaa Pohjois-Savon hyvinvointialan yritysten sekä niitä tukevien tutkimus-, kehitys- ja palveluympäristöjen toimintakykyä toimia kansainvälisen kilpailun edellyttämällä tasolla. Teemaohjelman vuosien 2008–2014 aikavälin tavoitteiksi on asetettu 30 uutta hyvinvointiteknologia-yritystä, 50 uutta sosiaalialan yritystä ja 30 uutta terveydenhuollon yritystä sekä 440 uutta yritystyöpaikkaa. Teemaohjelmaan on valittu sellaisia painopistealueita ja toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialan yritystoimintaa edistäviä sekä yhteisiä teemaohjelman yritys kentälle. Pohjois-Savon hyvinvointialan teemaohjelman kehittämisen painopisteiksi on valittu

1. **Tutkimusperustaiset hyvinvoinnin teknologia- ja tuotekehitysympäristöt** -painopistealueen tavoitteena on edistää tutkimus- ja kehitystiedon sekä teknologian siirtoa hyvinvointialan yritysten käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen ja toimintaan. Painopistealue tukeutuu erityisesti Kuopion tiedelaaksoon generoituneeseen kansainvälisen tason osaamiseen ja tutkimukseen.
2. **Hyvinvointiyritysten kasvu- ja kaupallistamispalvelut** -painopistealueen tavoitteena edistää hyvinvointiyritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä avata kaupallisia mahdollisuuksia tuotteille ja palveluille.
3. **Verkottuvat hyvinvointipalvelujen tuottamismallit** -painopistealueen tavoitteena on edistää uusien, verkottuneiden hyvinvointipalveluiden liiketoimintaverkostojen syntymistä. Tavoitteena on tukea hyvinvointialan yritysten keskinäistä sekä kehittäjä- ja palveluorganisaatioiden ja kuntien verkottumista yritysten kanssa. Verkottumisella pyritään löytämään hyviä käytänteitä ja yhteisiä toimintamalleja hyvinvointialan tuotteiden ja palveluiden tuotantoon ja kehittämiseen.
4. **Hyvinvointiliiketoimintaosaaminen ja osaavan työvoiman turvaaminen** -painopistealueen tavoitteena on kehittää ja turvata hyvinvointiliiketoimintaan, rahoitukseen ja kansainvälistymiseen liittyvää osaamista.

Teemaohjelman toteutuksen tueksi on suunniteltu kehittämistoimenpiteitä ohjaava priorisointitaulukko. Suunnittelun priorisointitaulukon perusnäkökulmana on yritystoiminnan edistäminen sekä kehittämis- ja tukiorganisaatioiden toimintaedellytysten kehittäminen vastaamaan uuden tyyppisen verkostoliiketoiminnan vaatimuksiin sekä muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin.

1 Johdanto

EU:n rakennerahasto-ohjelmakaudelle 2007–2013 Pohjois-Savossa on valittu kehittämisen kohteeksi kasvu-kykyisimmiksi arvioidut neljä pääteemaa, joita tullaan kehittämään määrätietoisesti ohjelmavaroin vuosina 2007–2010.

Teemat ovat:

1. energia- ja ympäristötekniologia
2. teknologiateollisuuden uudet suunnittelu- ja tuotantomenetelmät
3. mittaus- ja sensoritekniikka
4. hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen.

Teemojen valinnan taustalla ovat Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2030 ja Itä-Suomen Innovaatiostrategian linjaukset, Pohjois-Savon kuntien ja kaupunkien kärkihankkeet sekä maakunnan yritysten ilmaisemat markkina- ja teknologiamahdollisuudet. **Teemojen tarkoitus on parantaa EU:n rakennerahasto-ohjelmien vaikuttavuutta Pohjois-Savossa.** Teematyön painotus on yritystoiminnan kehittämisessä ja sitä tukevan osaamisinfrastruktuurin kehittämisessä.

Hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen – teemaohjelman valmisteltutahona on toiminut Kuopio Innovation Oy. Teemaohjelma on laadittu ajanjaksolla 1.12.2007 – 30.4.2007. Teemaohjelman laatimisesta on vastannut ajanjaksolla projektipäällikkö Markku Hänninen, jonka tukena toimi Kuopio Innovation Oy:stä koottu tiimi. Pohjois-Savon liitto on toiminut teemaohjelman valmistelun tilaajana ja rahoittajaviranomaisena. Teemaohjelman valmistelua seurasi ja ohjasi ohjaus- (liite 1) sekä asiantuntijaryhmä (liite 2). Teemavalmisteluun aikana kuultiin ja haastateltiin myös lukuisia määrä muita hyvinvointialan avaintoimijoita.

2 Hyvinvointialan haasteet ja kasvavat markkinat

Koko länsimainen hyvinvointijärjestelmä on voimakkaassa murroksessa. **Suomessa hyvinvointialan kehitykseen liittyvät mm. seuraavat merkittävät haasteet:**

Kuva: Kuopion yliopistollinen sairaala

- väestön ikääntyminen
- hoiva- ja hoitohenkilöstön työvoimapula
- tietoyhteiskuntakehitys
- sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten nousu
- laadukkaampia ja kattavampia palveluita tarvitaan vähenevällä rahoituksella
- palvelujen järjestämis- ja tuotantotapojen muutokset
- asiakkaiden tarve- ja kulutustottumusten muutokset
- alueelliset ja väestöryhmittäiset tasa-arvotavoitteet

Näyttää vahvasti siltä, että Pohjois-Savossa ei pystytä tulevaisuudessa turvaamaan nykyisellä rahoitus pohjalla ja palvelujärjestelmällä tarvittavia palveluja. Tuottavuuden parantaminen on yksi tärkeä mutta ei riittävä ratkaisu suureen haasteeseen. Tarvitaan lisäksi uusia ideoita ja tapoja järjestää ja tuottaa hyvinvointipalveluja.

Hyvinvointiala on suurten haasteiden edessä mutta toisaalta myös suurten mahdollisuuksien äärellä. Hyvinvointialan akuutit haasteet lisäävät voimakkaasti sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä niihin liittyvien tuotteiden, teknologian ja uusien palvelukonseptien kysyntää. **Hyvinvointiala on globaalisti merkittävä kasvu- ja markkina-alue, joka tarjoaa mahdollisuuksia synnyttää uutta liiketoimintaa, osaamista ja työpaikkoja.** Hyvinvointialalle on luonteenomaista palvelujen suuri osuus markkinoista.

Hyvinvointialan kansainvälinen markkinaympäristö

- Markkinaympäristöön kuuluu yli 25 % maailman nopeimmin kasvavista yrityksistä.
- Hyvinvointiteollisuuden kasvu on kansainvälisesti ollut n. 10 %/vuosi.
- Toimialan suurimmat markkinat ovat Yhdysvalloissa.
- Euroopan markkinoista n. 75 % muodostavat Saksa, Ranska, Iso-Britannia ja Italia.
- Uusia avautuvia ja kasvavia markkina-alueita ovat Venäjä ja Kiina.
- Hyvinvointimarkkinoiden koon arvioidaan olevan Kiinassa n. 375 miljardia dollaria v. 2008.
- Terveystuotokustannusten arvioidaan olevan Yhdysvalloissa 2 200 miljardia dollaria v. 2008. Tällöin terveydenhuoltokustannusten osuus BKT:stä olisi 16 %. Osuuden arvioidaan kiihtyvästi kasvavan, jolloin se olisi 18 % v. 2012. Kehitys on samansuuntainen myös läntisessä Euroopassa.

(Hyvinvoinnin klusteriohjelma 2007, 12.)

Kansallisessa toimintaympäristössä hyvinvointialan kehitys on ollut linjassa maailmanlaajuisen kehityksen kanssa. Yksistään hoivaklusterin merkitys työllisyyden parantumiselle on nähty olevan Suomessa 25 %.

Hyvinvointialan kansallinen markkinaympäristö

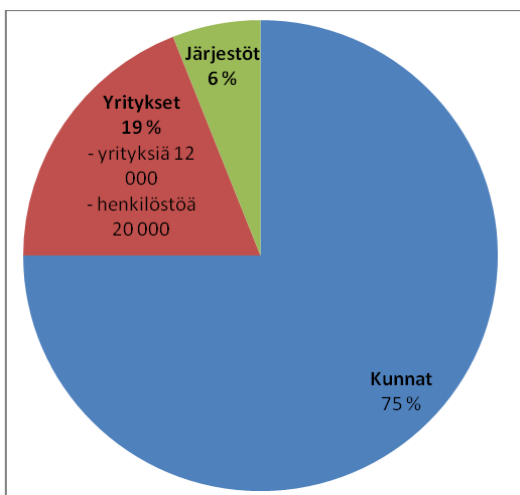
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaistuotanto v. 2004 14,5 miljardia euroa, josta
 - terveyspalvelut 8,5 Mrd.euroa
 - sosiaalipalvelujen 6 Mrd.euroa.
- Hyvinvointiteknologiayritysten vuotuinen kokonaisvolyyymi on 3 Mrd.euroa, josta vienti on 75 %.

(Hyvinvoinnin klusteriohjelma 2007, 12.)

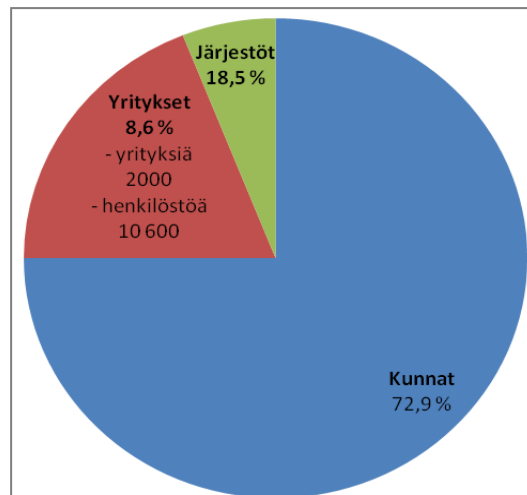
Terveyspalveluiden kokonaistuotannosta kunnat tuottivat vuonna 2004 suurimman osan, 75 %. Yritysten osuus oli 19 % ja järjestöjen 6 %. Terveyspalveluissa yritysten liikevaihto on kaksinkertaistunut vuodesta 1996 ja yritysmäärä on lisääntynyt 43 %. Yrityksiä vuonna 2004 oli noin 12000 ja henkilöstöä noin 20 000.

Sosiaalipalveluissa osuudet kokonaistuotannosta vuonna 2004 olivat seuraavat: kunnat 72,9 %, yritykset 8,6 % ja järjestöt 18,5 %. Sosiaalipalveluissa yksityinen tuotanto on vahvasti kasvussa. Vuosien 1996–2003 aikana liikevaihdon ja henkilöstön määrä viisinkertaistui ja yritysmäärä kolminkertaistui. Vuonna 2004 sosiaalipalvelujen yrityksiä oli noin 2000 ja henkilöstöä 10 600. (Hyvinvoinnin klusteriohjelma 2007, 12–13.)

Terveyspalveluiden kokonaistuotanto v. 2004

Sosiaalipalveluiden kokonaistuotanto v. 2004

3 Teemaohjelman taustaa, toimiala ja päämäärä

Pohjois-Savossa toteutetaan EU:n Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen mukaisia Itä-Suomen EAKR- ja manner-Suomen ESR-ohjelmaa. EAKR-toimenpideohjelman keskeisenä tavoitteena on yritystenkilpailukykyyn kehittäminen, toimiva innovaatioympäristö sekä vetovoimainen elinympäristö. ESR-toimenpideohjelma puolestaan keskittyy tärkeimpiin työvoima-, koulutus- ja elinkeinopolitiikan haasteisiin.

EAKR-toimenpideohjelma jakaantuu kolmeen toimintalinjaan (TL):

1. Yritystoiminnan edistäminen
2. Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen
3. Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen

Näistä TL 2:n painotukset Pohjois-Savossa ohjelmakaudella 2007–2013 ovat tutkimus- ja innovaatioympäristön vahvistaminen ja verkostoitumisen edistäminen. Maakunnan yhteistyöryhmä on Pohjois-Savossa valinnut vuosille 2007–2010 neljä painopistealuetta, teemaa, joista hyvinvointialan yritysten tuotteiden ja palveluiden kaupallistaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen on yksi. Kaikki teemat on lueteltu tämän ohjelman johdannossa. Valittujen teemojen mukaisesti hankkeisiin tullaan vuosina 2007–2010 kohdentamaan vähintään 65 % TL 2:lta. Koko ohjelmakaudella tämän TL 2:n mukaisesti kehittämistoimenpiteisiin on Pohjois-Savossa varattu noin 100 milj. euroa. Valitut teemat ohjaavat mahdollisuuksien mukaan myös muuta EAKR- ja ESR-rahoitusta.

EAKR-toimintalinja 2:n tavoitteena on **yritystoimintaa tukevan innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen** sekä **osaamisrakenteiden vahvistaminen**.

EAKR-toimintalinja 2:n toimenpiteillä:

- Kehitetään alueelle kansainvälisesti kilpailukykyinen yritysten tutkimus- ja innovaatioympäristö.
- Vahvistetaan oppilaitosten (yliopistot ja korkeakoulut, ammattikorkeakoulut ja toisen asteen oppilaitokset), tutkimuslaitosten ja osaamiskeskittymien edellytyksiä ja roolia
 - tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksen ja teknologiaohjelmien hyödyntäjinä
 - tiedon välittäjinä ja soveltajina.
- Kehitetään yrityspalveluorganisaatioita, jotta ne voivat paremmin
 - tukea kasvuyritysten osaamisen kehittämistä
 - edistää yritysverkostojen syntymistä.

Innovaatio- ja osaamisrakenteiden avulla alueelle syntyy kasautuvaa osaamista. Toimijoiden yhteisissä prosesseissa luodaan uusia kehittämiskonsepteja ja toimintamalleja. Hyvinvointialan teemaohjelmassa toimintalinja kahden tuensaajina voivat olla yrityspalveluorganisaatiot, kunnat ja kuntayhtymät, koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot ja yhdistykset. Pohjois-Savon maakunnan yhteistyöasiakirjassa 2008 on eritelty tarkemmin toimintalinja kahden hanketyypit ja kriteerit rahoittajittain (Pohjois-Savon liitto 2007a, 8-11.) Teemaohjelman liitteessä 4. on esitelty EAKR-rahoitettavien toimien valintaperusteet ja tarkentavat valintakriteerit

Hyvinvointialan teemaohjelman toteutusta tukee osaltaan EAKR-toimintalinja 3:n kokeiluosio, jonka tavoitteena on kehittää ja kokeilla uusia hyvinvointipalveluiden toimintamalleja (Pohjois-Savon liitto 2007a, 15). Kokeiluosion toimenpiteet kuitenkin tukevat hyvinvointialan teemaohjelman toteutusta. Erotuksena kokeiluosiotaan hyvinvoinnin teemaohjelmalla vahvistetaan erityisesti hyvinvointialan yrityksiä tukevia tutkimus-, koulutus- ja kehittämissuhteita sekä verkostohankkeita.

3.1 Hyvinvointialan määrittely teemaohjelmaan

Teemaohjelman hyvinvointialan toimialamäärittely nojautuu hyvinvointiklusterin perinteisiin määritelmiin. Teemaohjelman toimijat muodostavat yhteistyöverkostoja, joiden tavoitteena on panostaa hyvinvointialan tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen. Esim. Koivukangas ja Valtonen (1995, 18) määrittelevät klusteri ja hyvinvointiklusteri -käsitteet seuraavasti:

Klusteri on organisaatioryväs, jossa organisaatioiden työnjaosta syntyvän keskinäisen vuorovaikutuksen seurauksena muodostuu selvästi osoitettavissa olevia hyötyjä, eli kokonaisuus on enemmän kuin osiensa summa (osaamiskeskittymät).

Hyvinvointiklusteri verkostoi toisiinsa hyvinvoinnin välittömään edistämiseen tai sen puutteiden kompensointiin kytkeytyvät organisaatiot, tiedon, taidon, tavaroiden ja palvelujen tuottajat. Hyvinvointiklusteri on siten organisaatioryväs, johon kuuluu yksityisiä ja julkisia sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajia, tieteellisen ja teknologisen tiedon tuottajia ja välittäjiä sekä tähän palvelutuotantoon liittyvien tavaroiden tuottajia.

Teemaohjelmassa hyvinvointiala ymmärretään näin toimialana, joka muodostuu **hyvinvointialan tutkimuksen ja koulutuksen, teollisuuden sekä sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän ympärille**. Lisäksi toimialan määrittely tukeutuu erityisesti **Pohjois-Savon alueelle profiloituneeseen hyvinvointiosaamiseen ja yritystoimintaan**. Teemaohjelman yrityskenttä tarkoittaa Pohjois-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon yrityksiä ja yhdistyksiä sekä hyvinvointialan teknologiayrityksiä. Rajauksella pyritään panostamaan sellaiseen yritystoimintaan, joka pystyisi osaltaan vastaamaan sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmän akuutisti kasvaviin haasteisiin. Lisäksi tämän yrityskehittämisen kysyntäolosuhteet ja kasvunäkymät markkinoilla ovat otolliset teema- ja aluekehittämiselle. Seuraavassa taulukossa on kuvattu teemaohjelman toimintakenttä.

Taulukko. Teemaohjelman hyvinvointiala

Hyvinvointiteollisuus	Sosiaalipalvelut	Terveystalvelu- palvelut	Kehitys- ja tukipalvelut
Diagnostiikka Lääkintälaitteet Terveystalveluon tek- nologia Sähköiset hyvinvointipalvelut Molekyylilääketiede Lääkekehitys Kliininen tutkimus Kuvantaminen Ravitsemus	Asumispalveluita sisältävät sosiaalipalvelut Lasten ja nuorten, vanhus- ten, vammaisten, päihde- huolto- ja muut laitokset, palvelutalot ja -asunnot Sosiaaliset avopalvelut Päivähoito Kotipalvelut Kuntoutuspalvelut Terapiatyö (puhe-, toiminta-, musiikki-, psykoterapia)	Sairaala/ hoivasairaalapal- velut Lääkäripalvelut Lääkehuolto Hammashoito Kotisairaanhoido Sairaankuljetus Fysioterapia Laboratorio- ja kuvantamistutkimukset Apteekit	Koulutus Tutkimus- ja kehityspalvelut Yrityspalvelut Teknologiansiirtopalvelut

3.2 Päämäärä ja pitkän aikavälin tavoitteet

Teemaohjelman päämääränä on edistää ja parantaa Pohjois-Savon hyvinvointialan yritysten sekä niitä tukevien tutkimus-, kehitys- ja palveluympäristöjen toimintakykyä toimia kansainvälisen kilpailun edellyttämällä tasolla. Teemaohjelma tähtää kansainvälisesti kilpailukykyisiin ja innovatiivisiin tuotteisiin ja palveluihin. Ohjelmalla tuetaan toimenpiteitä, joilla turvataan Pohjois-Savon hyvinvointialan yritysten menestys avautuvilla sekä kilpailultaan kiristyvillä kansainvälisillä markkinoilla.

Alueen yritysten kilpailukyky täytyy laajasti kohottaa kansainväliselle tasolle, mikäli halutaan turvata hyvinvoinnin yritystoiminnan omistuksen säilyminen ja toimialan keskittyminen Pohjois-Savoon. Pohjois-Savon hyvinvointialan kasvuyrityksille menestyksellinen toimiminen ja kehittyminen kansainvälisessä viennissä, tuonnissa ja liiketoiminnassa ovat yritysten kilpailukykyä lisäävä tekijä.

Palveluvaltaisena toimialana hyvinvointialan tarjoaa merkittäviä kasvumahdollisuuksia kansainvälisillä kentillä Pohjois-Savon yrityksille. Osaamisintensiivinen palveluliiketoiminta on kasvava ala, missä palvelu- ja tuotekokonaisuuksien luominen tuo arvonalisäystä ja kilpailuetua yrityksille. Alueen tai kotimaan kysyntä voi

asettaa pk-yrityksen kasvumahdollisuuksille rajat, jolloin vaihtoehtona on suunnata toimintaa vahvemmin kotimarkkinoilta ulkomaan markkinoille.

Kansainväliset toimijat ovat tulleet Suomen markkinoille ja laajentavat toimintaansa, mikä on uhka monille pienille hoito- ja hoiva-alan yrityksille. Tällöin pienyritysten täytyy miettiä keinoja, joilla kohottaa kilpailukykyä suhteessa suurempiin yksiköihin. Toisaalta isojen ja monikansallisten hyvinvointialan yritysten rantautuminen on Pohjois-Savon hyvinvointimarkkinoiden kehitykselle myös toivottavaa, koska se lisää asiakkaiden ja kuntien mahdollisuuksia parempaan palveluvalikoimaan.

Päämäärä 2014 mittarit kuvaavat Pohjois-Savon alueen hyvinvointialan yritysten toimintaympäristöä ja houkuttelevuutta sijaintipaikkana. Vuosi 2014 on viimeinen nyt alkavan Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys - ohjelman todennäköinen toimintavuosi. Tällöin on nähtävissä teemaohjelman pitkän aikavälin vaikutukset. Yritysten kohonnut kilpailu- ja toimintakyky näkyy pelkistäen yritysten lukumäärän, liikevaihdon ja työpaikkojen määrän kasvuna. Yrityksiä tukevan kansainvälisen tason innovaatioympäristön parantamista mitataan kehitysrahoituksen kasvun kautta. Väliarviointi päämäärätavoitteiden kehittämisestä tehdään vuonna 2010.

Teemaohjelman pitkän aikavälin määrälliset tavoitteet Pohjois-Savossa 2008–2014

- Uusia hyvinvointiteknologiayrityksiä 30 (nykytilanne 68 / hyvinvointiteknologia ja HealthBio)
- Uusia sosiaalialan yrityksiä 50 (nykytilanne 140 / luvanvaraiset)
- Uusia terveydenhuollon yrityksiä 30 (nykytilanne / 260 luvanvaraiset)
- Uusia hyvinvointialan yritystyöpaikkoja 440
- Hyvinvointiyritysten liikevaihto kasvaa nykytasosta 40 %
- Sosiaali- ja terveystieteiden yritysten liikevaihto kasvaa nykytasosta 50 %
- Kansainvälistä ja kansallista tutkimus- ja kehittämisrahoitusta kanavoituu alueen tutkimuslaitoksille ja yrityskumppaneille 40 miljoonaa euroa

4 Painopistealueet ja toimenpiteet

Teemaohjelman perustana on kehittää hyvinvointialan tuotteita, teknologioita ja palveluita yritystoiminnan edistämisen näkökulmasta. Teemaohjelmaan on valittu sellaisia painopistealueita ja toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialan yritystoimintaa edistäviä sekä yhteisiä teemaohjelman yrityskentälle. Painopistealueita läpäisevää toimintaa on kehittämis- ja tukiorganisaatioiden toimintaedellytysten kehittäminen vastaamaan uuden tyyppisen verkostoliiketoiminnan vaatimuksiin sekä muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin.

Pohjois-Savon hyvinvointialan teemaohjelman kehittämisen painopisteiksi on valittu

- tutkimusperustaiset hyvinvoinnin teknologia- ja tuotekehitysympäristöt,
- hyvinvointiyritysten kasvu- ja kaupallistamispalvelut,
- verkottuvat hyvinvointipalvelujen tuottamismallit sekä
- hyvinvointiliiketoimintaosaaminen ja osaavan työvoiman turvaaminen.

Teemaohjelma-asiakirjan painopistealueiden esitysjärjestys ei ole priorisointijärjestys, niillä on kuitenkin toiminnalliset, limittyvät yhteydet toisiinsa. Tarvelähtöisesti laadittujen painopistealueiden ja toimenpiteiden yhtenä tausta-aineistona ovat liitteenä olevat SWOT-taulukot, joihin on koottu Pohjois-Savon hyvinvointialan yritysten vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Teemaohjelman toimenpiteiden hallintaa varten on kehitetty toimenpiteiden priorisointitaulukko, joka esitellään tarkemmin kohdassa 4.5. Seuraavaan taulukoon on koottu toimi- ja painopistealueittain teemaohjelman kehitystoimenpiteet, jotka esitellään seuraavissa kappaleissa.

Painopistealueet ja toimenpiteet toimialoittain

Hyvinvointialan toiminta-alueet	Toimenpiteet/kehittävää painopistealoittain			
	1) tutkimusperusteiset hyvinvoinnin teknologia- ja tuotekehitysympäristöt	2) hyvinvointiyritysten kasvu- ja kaupallistamispalvelut	3) verkottuvat hyvinvointipalvelujen tuottamismallit	4) hyvinvointiliiketoimintaosaaminen ja osaavan työvoiman turvaaminen
Hyvinvointiteollisuus Diagnostikka Lääkintälaitteet Terveydenhuollon teknologia Sähköiset hyvinvointipalvelut Molekyylilääketiede Lääkekehitys Kliininen tutkimus Kuvantaminen Ravitsemus	Nykyisten ja uusien yritystoimintaa tukevien tuotekehitys-, testaus- ja käytettävyyssympäristöjen kehittäminen Kaupallistavuustutkimus	Kasvuyritysten löytäminen Kasvuyritysten vientiponnistelujen tukeminen Markkinatrendien ennakoiti Kansainvälistymispalveluiden kehittäminen Kansainvälinen partnerointi Kansainvälisten hankkeiden valmistelu	Hyvinvointisektorin liiketoimintaverkoston kehittäminen Pilotointi- ja testimarkkinoiden kehittäminen Kehitys- ja innovointiympäristöjen kehittäminen uusia verkottuneita toimintamalleja tukeviksi	Kansainvälistymis- ja vientiosaaminen Verkottumiseen liittyvä liiketoimintaosaaminen Koulutustarpeiden ja tarjonnan synkronointi
Sosiaalipalvelut Asumispalveluja sisältävät sosiaalipalvelut Lasten ja nuorten, vanhuksien, vammaisten, päihdehuolto- ja muut laitokset, palvelutalot ja -asunnot Sosiaaliset avopalvelut Kotipalvelut Kuntoutuspalvelut Terapiatyö (puhe-, toiminta-, musiikki-, psykoterapia)	Palvelurakenteiden soveltava tutkimus Palvelujen tuoteistamisen ja kaupallistamisen tutkimus	Tuoteistamis- ja hinnoitteluosaamisen kehittäminen Markkinatrendien ennakoiti	Hyvinvointisektorin liiketoimintaverkoston kehittäminen Pilotointi- ja testimarkkinoiden kehittäminen Kehitys- ja innovointiympäristöjen kehittäminen uusia verkottuneita toimintamalleja tukeviksi	Liiketoimintakoulutus laajasti Verkottumiskoulutus Koulutusrakenteiden kehittäminen Koulutustarpeiden ja tarjonnan synkronointi
Terveydenhuoltopalvelut Sairaala/hoidosairaalapalvelut Lääkehuolto Hammashuolto Kotsisairaanhoido Sairaankuljetus Fysioterapia Laboratorio- ja kuvantamistutkimukset Apteekit	Palvelurakenteiden tutkimus Palvelujen tuoteistamisen ja kaupallistamisen tutkimus	Markkinatrendien ennakoiti	Hyvinvointisektorin liiketoimintaverkoston kehittäminen Pilotointi- ja testimarkkinoiden kehittäminen Kehitys- ja innovointiympäristöjen kehittäminen uusia verkottuneita toimintamalleja tukeviksi	Liiketoimintatäydennyskoulutus Verkottumiseen liittyvä liiketoimintaosaaminen Koulutustarpeiden ja tarjonnan synkronointi
Kehitys- ja tukipalvelut Koulutus Tutkimus- ja kehityspalvelut Yrityspalvelut Teknologian siirtopalvelut	Painopistealueet läpäisevä asiakas- ja tarvelähtöinen kehittämis- ja tukiorganisaatioiden toimintaedellytysten kehittäminen vastaamaan uuden tyyppisen verkostoliiketoiminnan vaatimuksiin. Hyvinvointialan teemaohjelman ja toimintalinja 2:n tuensaajatahot: yrityspalveluorganisaatiot, kunnat ja kuntayhtymät, koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot ja yhdistykset.			

4.1 Tutkimusperustaiset hyvinvoinnin teknologia- ja tuotekehitysympäristöt

Painopistealueen tavoitteena on edistää tutkimus- ja kehitystiedon sekä teknologian siirtoa hyvinvointialan yritysten käyttäjälähtöiseen tuotekehitykseen ja toimintaan. Painopistealue tukeutuu erityisesti Kuopion tiedelaaksoon generoituneeseen kansainvälisen tason osaamiseen ja tutkimukseen.

Kuva: Kuopion yliopisto

Kiristyvässä kilpailussa hyvinvointiyritysten on panostettava toiminnan innovointiin ja tuotekehitykseen. Jatkuvuuden turvaamiseksi on yritysten jatkuvasti kehitettävä parempia tuotteita, tuotantomenetelmiä ja teknologioita. Kansainvälisesti kilpailukykyisiä tuotteita tehdään tuotekehityksen ollessa tiiviissä yhteydessä kansainvälisesti huipputasolla olevaan tutkimukseen. Alueen sosiaali- ja terveysyritysten palvelujen kilpailukyvyyn ja laadukkuuden edellytyksenä on yhteys korkeatasoiseen tutkimus- ja kehitystietoon sekä osaamiseen. Keskeisenä tuotekehittämiseen liittyvänä tarpeena on parantaa ja tiivistää yhteistyötä yliopiston ja eri tutkimuslaitosten kanssa.

Pohjois-Savossa pk-yrityksillä on koko maata heikommat mahdollisuudet ja resurssit panostaa tutkimusperustaiseen tuotekehitystoimintaan. Pohjois-Savon osuus Suomen t&k-menoista on ainoastaan 2,3 %, josta suurin osa kohdistuu Kuopioon. Pohjois-Savon t&k-menoista yliopiston ja tutkimuslaitoksen osuus on 64 % ja yritysten osuus jää 36 %:iin. (Pohjois-Savon maakuntaohjelma).

Toimenpiteet ovat hyvinvointialan yritystoimintaan ja kaupallistamiseen tiiviisti kytkeytyvä

- Soveltava tutkimus
- Kaupallistettavuus

Toimenpiteillä kehitetään Pohjois-Savon nykyisiä ja uusia yritystoimintaa tukevia tuotekehitys-, testaus- ja käytettävyyssympäristöjä sekä verkotetaan niitä tiiviimmin yritysten toimintaan. Yhteistoiminnasta pyritään kehittämään Pohjois-Savoon systemaattinen toimintamalli, jossa yritykset voivat kehittää tuottavuuttaan, kilpailukykyään ja kaupallisesti menestyviä tuote- ja palvelukokonaisuuksia. Soveltavalla ja tutkimustuloksia hyödyntävällä kaupallistamisella tuotetaan prosesseja, joilla pyritään jalostamaan tutkimustulokset hyvinvointiyritystoimintaa parantavaksi osaamiseksi ja tuotteiksi. Uusimman teknologian siirtoa yritysten käyttöön edistetään teknologian käytettävyyden ja soveltuvuuden kehittämisellä. Tapauksissa, joissa aikajänne tutkimuksesta tuotteeksi tai palveluksi on useita vuosia kestävä prosessi, toimenpiteet painottuvat hankkeiden valmisteluun ja käynnistämiseen. Samoin toimenpiteillä valmistellaan kansainvälisten tutkimushankkeiden käynnistämistä, koska yritysten kansainvälistymisessä keskeisessä roolissa ovat yliopistot ja tutkimuslaitokset.

4.2 Hyvinvointiyritysten kasvu- ja kaupallistamispalvelut

Painopistealueen tavoitteena edistää hyvinvointiyritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä avata kaupallisia mahdollisuuksia tuotteille ja palveluille.

Itä-Suomen innovaatiostrategiassa nostettiin hyvinvointiklusterin kehitettävänä toimenpiteenä kasvu- ja kehityshaluisten yritysten kokoaminen alueelle. Hyvinvointialan liiketoiminta kehittyi kansainväliseen toimintaan kykenevien toimijoiden ja heidän kanssaan yhteistyötä tekevien tutkimusryhmien ja alihankkijoiden kautta. Kansainvälisille markkinoille tähtäävien hyvinvointiteknologiayritysten yksi keskeinen kasvun este on kasvu- ja riskirahoituksen puute. Lisäksi on lisääntyvää tarvetta kansainvälistymistä tukeville palveluille. Erityisesti yritykset tarvitsevat tukea kansainvälisten yhteyksien luomisessa, hankkeiden valmistelussa, yhteisesiintymisiin messuilla sekä t&k-partnereiden etsinnässä. Kaupallistamispalveluina hoito- ja hoivapalveluyritysten erityisenä tarpeena on tuotteistamisen ja hinnoittelun kehittäminen.

Nopeasti eri muotoihin kehittyvä hyvinvointialan yritysten toimintaympäristö asettaa mittavia haasteita strate-

giselle johtamiselle. Tässä yritysten päätöksentekoa voivat tukea kansainvälisten markkinoiden ja trendien ennakointi sekä tulevaisuudentutkimuksen välineiden hyväksikäyttö. Hoito- ja hoivapalveluyritysten toiminnan kannalta on keskeistä arvioida palvelujärjestelmän tulevaa kehitystä.

Toimenpiteet ovat

- Kasvuyritysten löytäminen
- Kasvuyritysten vientiponnistelujen tukeminen
- Tuotteistamisen kehittäminen
- Kansainvälistymisen edistäminen
- Markkinoiden ja trendien ennakointityö

Kasvuyrityksiin liittyvillä toimenpiteillä haetaan aktiivisesti kasvu- ja kehittymishaluisia hyvinvointialan yrityksiä, joita lähdetään järjestelmällisesti kehittämään ja tukemaan. Toimenpiteillä autetaan yrityksiä käytännön tasolla, kuten yritysten elinkelpoisuuden kehittämällä sekä erilaisten rahoitustuotteiden pilotointiin tähtäävien hankkeiden valmistelulla. Kasvuyritykset tähtäävät menestykseen kansainvälisillä markkinoilla, jolloin tuetaan palvelujen ja tuotteiden vientiä valmistelevia toimenpiteitä. Kansainvälistymistä tuetaan lisäksi kehittämällä yritysten kansainvälistymispalveluja, kansainvälistä partnerointia ja verkostoitumista sekä panostamalla kansainvälisten hankkeiden valmisteluvaiheeseen.

Tarvetta tuotteistamis- ja hinnoitteluosaamiselle täytetään toimenpiteillä, joilla kehitetään yritysten tuotteiden ja palveluiden paketointi- ja hinnoittelupalveluja, myynnin ja markkinoinnin tukipalveluja tuottavia hankkeita ja rakenteita. Ennakointia tukevilla toimenpiteillä tuetaan yritysten mahdollisuutta ennakoida muuttuvaa toimintaympäristöä ja sen luomia liiketoimintamahdollisuuksia. Toimenpiteillä kehitetään yhteistyössä yritysten kanssa ajantasaisia ennakointivälineitä, benchmarking- ja markkina-analyseja ja tarvekartoituksia hyödynnäviä ja tuottavia rakenteita.

4.3 Verkottuvat hyvinvointipalvelujen tuottamismallit

Painopistealueen tavoitteena on edistää uusien, verkottuneiden hyvinvointipalveluiden liiketoimintaverkostojen syntymistä. Tavoitteena on tukea hyvinvointialan yritysten keskinäistä sekä kehittäjä- ja palveluorganisaatioiden ja kuntien verkottumista yritysten kanssa. Verkottumisella pyritään löytämään hyviä käytänteitä ja yhteisiä toimintamalleja hyvinvointialan tuotteiden ja palveluiden tuotantoon ja kehittämiseen.

Nykyiset hyvinvointipalvelujen tuottamismallit eivät kykene sellaisenaan vastaamaan hyvinvointialaa kohtaaviin haasteisiin. Verkottuneet hyvinvointipalveluiden tuottamismallit ovat yksi merkittävä osa tarvittavaa palveluiden rakennemuutosta. Verkottuminen on tietoyhteiskuntakehitykseen ja globalisaatioon kietoutuva organisoitumisen muoto. Yritysten sekä muiden toimijoiden on hyödyllistä toimia yhä useammin verkostomaisesti, jossa erikoistutaan tietyn osan tai toiminnon tuottamiseen. Pohjois-Savon alueen pienet hoito- ja hoivayritykset voivat saada verkottumisen avulla kokoetua ja erikoistumismahdollisuuksia, mikä lisää näiden yritysten kilpailukykyä suhteessa suurempiin. Lisäksi hoito- ja hoiva-alan yritysten toiminta tarvitsee verkottunutta kumppanuutta palvelujen ja tuotteiden tilaajaorganisaatioiden kanssa. Kehittyvä sosiaalinen media mahdollistaa helpon, edullisen ja yhä tehokkaamman verkottumisen. Sosiaalinen media on Internetin web-pohjainen uusi kehitysmuoto, johon liittyy perustaltaan vuorovaikutus tai yhteisesti jaettu mediasisältö Internetin eri ympäristöissä.

Kansainvälisesti toimiville tai niille pyrkiville hyvinvointialan yrityksille on erityinen tarve saada testata ja pilotoita kehittämäänsä tuotetta käytännössä. Ennen tätä referenssiä on yrityksen vaikea lähteä markkinoimaan tuotetta. Samalla tarkoituksella tuotteiden ja palveluiden pilotointia ja testimarkkinoita tarvitaan myös sosiaali- ja terveysyritysten tuotteiden testauksessa. Pilolointi- ja testaustyö voi olla kiinteä osa eri sektoreiden välistä strategista kumppanuutta.

Toimenpiteet ovat

- Hyvinvointisektorin liiketoimintaverkostojen kehittäminen
- Pilotoinnin ja testimarkkinoiden kehittäminen

Verkottumisen toimenpiteillä edistetään hyvinvointialan yritysten keskinäistä sekä niiden asiakkaiden, mm. kunnat ja henkilöasiakkaat, välistä verkostoitumista. **Verkottumisella edistetään uusien yritysten syntyä sekä käytänteiden ja toimintamallien syntymistä eri toimijoiden ja sektoreiden välillä. Verkottuminen edistää uusien hyvinvointialan tuotteiden ja palveluiden kehittämistä ja kaupallistamista.** Tässä tuetaan myös hyvinvointiyrietysten keskinäistä verkottumista yhteiseen tutkimus- ja kehitystyöhön tutkimuslaitosten kanssa. Verkottaminen on mahdollista myös teemaohjelman toimialaan tiiviisti linkittyvien muiden toimialojen, kuten kulttuuri, matkailu, kauppa yms. rajapinnoilla. Lisäksi panostetaan uusia verkottuneita toimintamalleja tukevan sosiaalisen median käytön kehittämiseen.

Pilotoinnin ja testimarkkinoiden kehittäminen -toimenpiteillä kehitetään yhteistyöalustoja ja hankkeita, joilla voidaan testata ja edelleen kehittää tuotteita ja palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Toimenpiteitä tukee em. tutkimuspainopistealue, kun se liittyy esim. verkottuneiden hyvinvointialan tuotteiden ja palveluiden tutkimusperustaiseen mallintamiseen. Pilotoinnin käytännön kehittämiseen tarvitaan myös selkeitä, auki kirjoitettuja pelisääntöjä.

Toimenpiteillä kehitetään lisäksi kehittämis- ja tukioorganisaatioiden toimintaedellytyksiä vastaamaan uuden tyyppisen verkostoliiketoiminnan synnyttämiin haasteisiin.

4.4 Hyvinvointiliiketoimintaosaaminen ja osaavan työvoiman turvaaminen

Painopistealueen tavoitteena on kehittää ja turvata hyvinvointiliiketoimintaan, rahoitukseen ja kansainvälistymiseen liittyvää osaamista.

Kuva: Kuopion yliopistollinen sairaala

Osaaminen on yritysten keskeinen kilpailutekijä tietoon perustuvassa verkostotaloudessa. Yritykset toimivat ja hakeutuvat alueille, joissa on liiketoimintapotentiaalin lisäksi haluttua osaamista ja joilla on myös tulevaisuudessa valmiuksia tuottaa sitä lisää. Pohjois-Savon hyvinvointialan yritysten kansainvälisen kilpailukyvyyn kohottaminen edellyttää liiketoimintaosaamisen parantamista.

Hyvinvointiteknologiayritysten liiketoimintaosaamistarpeet painottuvat sopimusjuridiikkaan, markkinointiin, laatuun, projektien hallintaan ja arvomääritykseen sekä esiintymiskoulutukseen. Tarvetta on myös koulutukselle, joka tukee siirtymistä yliopistotutkijasta yrittäjäksi. Liiketoimintaosaamisen kehittämisen haasteet ovat merkittävät sosiaali- ja terveysalan yrityksillä. Tarvetta on yleisen liiketoimintaosaamisen lisäksi erityisesti **liikkeenjohtamis-, tarjous-, tuotteistamis- ja hinnoittelusaamisen kehittämiseksi.**

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen sosiaali- ja terveysalan sekä hyvinvointiteknologia-alan yritysten toimintaa ja kasvua säätelevä tekijä. Hoito- ja hoivapalveluissa pelkästään ikääntymisestä johtuva työvoiman poistumisen korvaaminen muodostuu ongelmalliseksi. **Hoito- ja hoivapalveluihin tarvitaan Suomessa VATTin tutkimuksen mukaan 200 000 uutta työntekijää enemmän kuin nyt vuoteen 2040 mennessä.** Tarpeen voimakas kasvu johtuu pääasiassa väestön ikääntymisestä.

Toimenpiteet ovat

- Liiketoimintaosaamisen koulutuksen tarjonta ja kehittäminen
- Yritysten osaavan henkilökunnan turvaaminen: 1) työssä olevan henkilökunnan osaamistason kohottaminen, 2) osaavan työvoiman saamisen edistäminen ja 3) hyvinvointialan vetovoimaisuuden lisääminen

Liiketoimintaosaamisen kehittämisen toimenpiteillä **pyritään kohottamaan hyvinvointialan yritysten osaaminen kansainvälisen kilpailun edellyttämälle tasolle.**

Liiketoimintaosaamisen koulutuksen kehittämistoimenpiteet voivat sisältää esim. seuraavanlaisia koulutuksia ja tapahtumia:

- tuoteistaminen, hinnoittelu, osto- ja tarjousosaaminen
- markkinointi- ja myynti sekä esiintyminen
- sopimusosaaminen sekä sosiaali- ja terveyspalveluita koskevat luvat ja lainsäädäntö
- strateginen johtaminen ja tulevaisuusosaaminen
- rahoitus- ja kansainvälisyysosaaminen
- laatu järjestelmät ja –osaaminen
- Yrittäjyys
- projektinhallinta
- Tietotekniikan ja hyvinvointiteknologian soveltaminen ja käyttöosaaminen

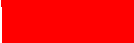
Yritysten osaavan henkilökunnan turvaamisen toimenpiteissä pyritään koulutustahojen verkottamiseen sekä yritysten oppilaitosyhteistyön kehittämiseen. Toimenpiteissä pyritään lisäksi kehittämään hoito- ja hoivayritysten verkottuvia osaamis- ja sijaisjärjestelyjä. Henkilöstön osaamisen turvaamisessa panostetaan työelämän laadun, esimiestoiminnan sekä organisaatioiden ja henkilöstön uudistumiskyvyn kehittämiseen. Hyvinvointialan ja -yrittäjyyden vetovoimaa ja imagoa kehitetään erilaisilla koulutuksilla ja tapahtumilla. Välineellisenä apuvälineenä hyväksikäytetään sosiaalisen median tarjoamia sovelluksia ja virtuaalisia oppimisympäristöjä.

4.5 Kehittämistoimenpiteitä ohjaava priorisointitaulukko

Hyvinvointialan laajuudesta ja monialaisuudesta johtuen teemaohjelmaan on valittu sellaisia painopistealueita ja toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialan yritystoimintaa edistäviä sekä yhteisiä kappaleessa 3.1. määritellylle yritys kentälle. Kehitysvalinta johtaa siihen, että teemaohjelmassa on välttämätöntä painottaa ja priorisoida toimenpiteitä niiden luonteesta johtuen. Luonnollisesti myös rajalliset kehittämisresurssit pakottavat etsimään mahdollisimman oikeaan osuvia painotuksia toivottaville hankkeille ja toimenpiteille.

Teemaohjelmaa varten on suunniteltu kehittämistoimenpiteitä ohjaava priorisointitaulukko, jota seurataan ja arvioidaan koordinaatitahon toimesta teemaohjelman edetessä. Priorisointi on tehty vuosille 2008–2010. Priorisointi ei suoraan poissulje toimenpiteitä mutta auttaa laajan kokonaisuuden hallinnassa ja toimenpiteiden ohjaamisessa teemaohjelman tavoitteita edistävään suuntaan. Suunnitellun priorisointitaulukon peruskäytännönä on yritystoiminnan edistäminen sekä kehittämis- ja tukiorganisaatioiden toimintaedellytysten kehittäminen vastaamaan uuden tyyppisen verkostoliiketoiminnan synnyttämiin haasteisiin.

Edellisissä kappaleissa luetellut toimenpiteet on priorisoitu taulukkoon hyvinvointiteknologian, terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen yritys kenttien tämän hetkisten tarpeiden ja haasteiden mukaan. Taulukon priorisointi on tehty seuraavien kolmen prioriteettiasteen mukaan.

1. prioriteetti		Todennäköisesti tuettava toimenpide
2. prioriteetti		Edellyttää harkintaa
3. prioriteetti		Ei ensisijainen toimenpide

Ensimmäinen prioriteetin mukainen hanketoiminta edistäisi taulukon mukaan toimenpiteistä parhaiten kyseisen yrityssectän toimintaa. Toisen prioriteetin mukaiset toimet edellyttäisivät harkintaa mutta olisivat harkittavia toimenpiteitä. Kolmannen prioriteetin mukaiset panostukset eivät ole välttämättä ajankohtaisia kyseille yrityssectälle, kun painotuksia täytyy teemaohjelmassa tehdä. Yritysten tarpeiden muuttuessa myös priorisointien painotusta on tärkeää muuttaa ajantasaiseen suuntaan. Toimenpiteiden priorisoinnissa voidaan siirtyä yrityssectän toiminnan kehittyessä esim. tuotteistamisen toimenpiteiden painotuksesta kohti kansainvälistymisen toimenpiteiden painottamista. Taulukon jälkeen on priorisoinnit perusteltu toimenpiteittäin.

Taulukko. Teemaohjelman kehittämistoimenpiteitä ohjaava priorisointitaulukko 2007–2010

	Hyvinvointi- teknologiayritykset	Terveysthuollon yritykset	Sosiaalipalvelu- yritykset
Soveltava tutkimus	Green	Green	Green
Kaupallistaminen	Green	Green	Green
Kasvuyritysten löytäminen	Green	Red	Red
Kasvuyritysten vientiponnistelu- tukeminen	Green	Red	Red
Tuotteistamisen kehittäminen	Red	Green	Green
Kansainvälistymisen edistäminen	Green	Yellow	Red
Markkinoiden ja trendien ennakoim- intyö	Green	Green	Green
Hyvinvointisektorin liiketoiminta- verkostojen kehittäminen	Red	Green	Green
Pilotoinnin ja testimarkkinoiden kehittäminen	Green	Yellow	Yellow
Liiketoimintaosaamisen koulutus- tarjonta ja kehittäminen	Yellow	Green	Green
Yritysten osaavan henkilökunnan turvaaminen	Red	Green	Green
Kehittämis- ja tukiorganisaatioiden toimintaedellytysten kehittäminen	Green	Green	Green

Soveltavan tutkimuksen ja kaupallistamisen toimenpiteet ovat toiminnan kehittämisen perustaa kaikilla teemaohjelmaan valituilla yrityssektoreilla. Teemaohjelmassa nähdään yritysten kilpailukyyn kehittämisen perustana tiivis yhteys kansainvälisesti huipputasolla olevaan tutkimukseen ja kaupallistamisen kehittämiseen.

Kasvuyritysten löytäminen ja vientiponnistelujen tukemisen toimenpiteet painottuvat hyvinvointiteknologia-yrityksiin. Näiden yritysten toiminta- ja kasvumarkkinat ovat pääosin kansainväliset, jolloin panostukset kansainvälistymiseen tähtäävään vientiin ja kasvuun ovat luonteenomaista juuri tämän yrityskehittämisen toiminnalle.

Tuotteistamisen kehittämisen tarpeet painottuvat terveydenhuollon ja sosiaalipalveluyrityksiin. Näiden yritysten toiminnan yhtenä keskeisenä kehitystarpeena on tuotteistamisen, tarjousmenettelyn ja hinnoittelun kehittäminen. Hyvinvointipalvelujärjestelmä on voimakkaassa muutoksessa, jolloin terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen yritykset tarvitsevat kehittyäkseen tuotteiden ja palveluiden paketointi- ja hinnoittelupalveluja, myynnin ja markkinoinnin tukipalveluja tuottavia hankkeita ja rakenteita.

Kansainvälistymisen edistämisen toimenpiteet painottuvat hyvinvointiteknologia-yrityksiin mutta myös siihen osaan terveydenhuollon yrityksistä, jotka ovat lähellä kansainvälisen toiminnan tasoa. Kansainvälistyminen on näille yrityksille merkittävä mahdollisuus. Mm. toimenpiteistä kansainvälinen partnerointi ja verkottuminen voivat luoda merkittäviä lisäarvoja yritysten toiminnan kehittämiseen.

Markkinoiden ja trendien ennakoituvuuden tarpeellisuus painottuu kaikissa yrityskehittämisen toiminnassa. Kyseessä on pitkälti pyrkimys myönteiseen ja kehitystä rakentavaan ”tulevaisuuden haltuun ottoon”. Hyvinvointiteknologia-yrityksille sekä osalle terveydenhuoltoyrityksistä on tärkeää kansainvälisten markkinoiden ja trendien ennakoituvuus. Terveydenhuollon ja sosiaalipalveluyrityksille on elintärkeää ennakoita ja arvioida kansainvälisen, kansallisen sekä alueellisen hyvinvointipalvelujärjestelmän kehitystä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Hyvinvointisektorin liiketoimintaverkoston kehittämisen toimenpiteet painottuvat terveydenhuollon ja sosiaalipalveluyrityksiin sekä niiden yhteydestä hyvinvointipalvelujärjestelmän kehittämisen haasteisiin. Yritysten toiminnan edistämisen näkökulmasta toteutettavilla toimenpiteillä pyritään edistämään uusien, verkotuneiden hyvinvointipalveluiden liiketoimintaverkoston syntymistä. Toimenpiteillä pyritään tukemaan hyvinvointialan yritysten keskinäistä sekä kehittäjä- ja palveluorganisaatioiden ja kuntien verkottumista yritysten kanssa. Verkottumista voidaan tässä tapauksessa pitää synonyymina strategiselle kumppanuudelle.

Pilotoinnin ja testimarkkinoiden kehittämisessä on kyseessä teemaohjelman toiminta, jossa tavoitellaan kansainvälisen tason kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita. Toimenpiteet painottuvat hyvinvointiteknologia-yrityksiin, koska kansainvälisille markkinoille pyrittäessä yritykset välttämättä tarvitsevat pilotoituja ja käytännössä testattuja tuotteita ja palveluita. Terveydenhuollon ja sosiaalipalveluyritysten osalta toimenpiteet painottuvat sellaisten toimintamallien, tuotteiden ja palvelujen pilotointiin ja testaamiseen, jotka liittyvät verkotuneisiin hyvinvointipalvelujen tuotantomalleihin.

Liiketoimintaosaamisen koulutuksen tarjonnan ja kehittämisen toimenpiteet painottuvat terveydenhuollon sekä sosiaalipalveluyrityksiin, joiden toiminnan aste vaatii liiketoimintaosaamisen, yrittämisen ja johtamisen kehittämistä. Harkinnan mukaan hyvinvointiteknologia yrityksille voidaan suunnata esim. täsmäkoulutuksia niiden tarpeiden mukaisesti.

Yritysten osaavan henkilökunnan turvaamisen toimenpiteet painottuvat terveydenhuollon ja sosiaalipalveluyrityksiin, koska osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen sosiaali- ja terveysalan yritystoiminnan kehitystä ja kasvua säätelevä tekijä. Terveydenhuollon ja sosiaalipalveluyrityksissä pelkästään ikääntymisestä johtuva työvoiman poistuminen korvaaminen muodostuu ongelmalliseksi.

Kehittämisen- ja tukiorganisaatioiden toimintaedellytysten kehittämisen toimenpiteet ovat painopistealueet läpäisevää kehittämistoimintaa. Toiminnan painopisteet ovat kaikilla teemaohjelmaan valituilla yrityssektoreilla. Kehittämisen- ja tukiorganisaatioiden toimintaedellytyksiä kehitetään asiakas- ja tarvelähtöisesti vastaamaan uuden tyyppisen verkostoliiketoiminnan vaatimuksiin sekä muuttuvan toimintaympäristön haasteita.

siin. Kyseessä ovat hyvinvointialan teemaohjelman ja toimintalinja 2:n tuensaajatahot: yrityspalveluorganisaatiot, kunnat ja kuntayhtymät, koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot ja yhdistykset.

5 Pohjois-Savon hyvinvointitoimialan kuvaus

Teemaohjelma käsittää laajan joukon toimijoita Pohjois-Savossa. Teeman avaintoimijoita ovat hyvinvointialan tutkimus- ja koulutusyksiköt, sosiaali- ja terveystalujen julkiset ja yksityiset tuottajat, hyvinvointiteknologiayritykset sekä kehitys- ja yrityspalveluorganisaatiot.

5.1 Hyvinvointialan yritykset

Yksityiset sosiaali- ja terveystalujen tuottajat

Teemaohjelmassa yksityiset sosiaali- ja terveystalut ovat yritysmuotoisia, järjestömuotoisia tai säätiömuotoisia palvelun tuottajia. Suuremmat yritykset voivat tuottaa molempia sekä sosiaali- että terveydenhuoltopalveluita. Sosiaali- ja terveystalut koostuvat majoituksen sisältävistä sosiaali- ja avopalveluista (tilastokeskuksen luokittelutermit). Yksityisten sosiaali- ja terveystalujen yleisimpiä toimialoja ovat palvelutalot ja ryhmäkodit, lasten ja nuorten laitos- ja päivähoito sekä kotipalvelut. Yksityinen sosiaaliala on hyvin työvoimavaltainen ja alan työllistävä merkitys on suuri. Yrityskoot ovat sosiaalialalla pieniä. Lähes 90 % yrityksistä työllistää alle 10 henkilöä. (Kettunen 2006, 8). Yksityisiä terveystaluita tarjoavat mm. yksityiset lääkäriasemat ja sairaalat, kuntoutuslaitokset ja terveystalujen erityislaitokset. Terveystalujen puolella yleisimpiä yritysten toimialoja ovat fysioterapia, lääkäreiden yksityisvastaanotot, työterveyshuolto ja laboratorio- ja röntgentoiminta (Stakes 2006). Pohjois-Savossa toimivia yksityisiä sairaaloita ovat esim. Mehiläinen ja Cordia. **Pohjois-Savossa vuonna 2006 toimi 237 yksityistä sosiaali- ja terveystalujen ja vuonna 2005 222 yksityistä terveystalujen tuottajaa** (Stakes 2006).

Hyvinvointiteknologiayritykset

Teemaohjelman hyvinvointiteknologia-alan yrittäjyydellä tarkoitetaan mm. informaatioteknologiaa, lääke- ja biotekniikkaa sekä geenitekniikkaan perustuvaa yrittäjyyttä. Lisäksi hyvinvointiteknologia-alaan ymmärretään sisältyvän kasvava määrä yrittäjyyttä, joka ei suoraan ole tekemisissä teknologian ja teknologiatuotteiden kehittämisen kanssa, vaan kehittää korkean osaamisen perustalta erilaisia palvelutuotteita ja -kokonaisuuksia. Pohjois-Savossa hyvinvointiteknologiayritysten kansallisesti merkittävä keskittymä sijaitsee Kuopion tiedepuiston alueella. Keskittymän syntyä ovat edistäneet yritysten läheinen yhteys hyvinvoinnin tutkimus-, koulutus- ja kehitystyöhön. Keskittymä on kasvanut nousujohteisesti. **Vuonna 2008 hyvinvointialan tietointensiivisiä yrityksiä toimii tiedepuistossa 125 ja korkean osaamisen (yritys, tutkimus, kehitys ym.) työpaikkoja niissä on 3196. Näiden yritysten ja työpaikkojen määrä on kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Vuonna 2005 tiedepuiston yrityskehittämässä toimi 85 yritystä ja työpaikkoja oli 1835.**

Hyvinvointisektorin yritykset ovat suuntautuneet mm. diagnostiikassa tarvittavien reagenssien ja testijärjestelmien kehittämiseen ja tuottamiseen, biosignaalien mittaamiseen ja rekisteröimiseen, mittaukseen liittyvien anturien sekä laitteiden kehittämiseen ja valmistamiseen sekä erilaisten terveydenhuollon informaatiotekniikan ohjelmistojen- ja sulautettujen järjestelmien tuotteisiin ja tuotekehitykseen. (www.kuopioinnovation.fi)

5.2 Tutkimus- ja koulutus sekä innovaatioympäristöt

Pohjois-Savossa on kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävää hyvinvointialan osaamista, joka on alueen selkeä vahvuus. Pohjois-Savon hyvinvointialan tutkimuksen, koulutuksen ja kehittämisen osaamiskeskittymä sijaitsee Kuopion Savilahden tiedepuistossa. Tiedepuisto on Pohjois-Savon dynaaminen hyvinvointialan osaamisympäristö, jolla on yritysten ja muiden toimijoiden tarvitsemää osaamista ja valmiuksia tulevaisuudessa tuottaa sitä lisää.

Kuopion hyvinvointiosaamisen keskittymässä työskentelee tai opiskelee päivittäin noin 19 000 ihmistä. Tiedepuistossa toimivat mm. Kuopion yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopion yliopistollinen sairaala, VTT ja monet muut hyvinvointiin ja terveyteen erikoistuneet tutkimus-, koulutus- ja kehitysyksiköt. (Hyvinvoinnin klusteriohjelma 2007, 41–45.)

KUOPIO YLIOPISTO

Kuopion yliopisto

Kuopion yliopisto on kansainvälinen, arvostettu terveys- ja ympäristötieteisiin sekä hyvinvointiosaamiseen profiloitunut tutkimusintensiivinen tiedeyliopisto, joka tarjoaa innovatiivisen oppimisympäristön ja toimii aktiivisesti uusien teknologioiden sovellusten kehittäjänä.

Yliopisto on kasvanut nopeasti ja nykyisin **opiskelijoita on yli 6 500**, joista perustutkintoa suorittavia on noin 5 400 ja jatko-opiskelijoita 1 100. Vuosittain aloittaa 1 000 uutta opiskelijaa. **Kuopion yliopistossa koulutusväyliä on yli 40. Henkilökuntaa on noin 1 700, joista professoreita on 109.** Kuopion yliopiston tutkimuksen painoalat ovat molekyyli- ja lääketiede, lääketutkimus ja biotekniikka, lääketieteellinen ja hyvinvointiteknologia, ympäristöterveys ja ympäristömuutoksen tutkimus sekä hyvinvointipalvelututkimus. (www.uku.fi)

Kuopion yliopistossa on viisi tiedekuntaa:

- informaatioteknologia ja kauppatieteet
- lääketiede
- luonnontieteet ja ympäristötieteet
- farmasia
- yhteiskuntatieteet ja A.I.Virtanen –instituutti

Yliopiston yhteydessä toimivat mm. seuraavat hyvinvointialaa tukevat tutkimus- ja kehityskeskukset:

- Centek/Centek Labs
- Kuopio Welfare Reseach Centre (KWRC)
- Geriatrisen lääkehoidon ja ravitsemuksen kehityskeskus
- Lääketieteellinen kuva- ja signaalianalyysitutkimusyksikkö
- Optinen sensoriteknologiayksikkö
- Lääketieteellisen ultraäänitekniikan yksikkö

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

- Inversio-ongelmien tutkimusyksikkö
- A.I.Virtanen -instituutti
- Biocenter Kuopio
- Biomater-keskus
- Mediteknia

Kuopion yliopistossa toimiva kauppatieteiden laitos linkittyy Pohjois-Savon alueen yritystoiminnan edistämiseen. Kauppatieteiden laitos pyrkii luomaan alueellisesti vahvan liiketoimintaosaamisen verkoston yliopiston muiden laitosten ja liike-elämän kanssa sekä edistää uusien yritysten syntyä ja pohjoissavolaisten yritysten kasvua ja kehitystä. Kuopion yliopiston fysiikan laitos toimii myös alallaan aktiivisesti yritys yhteistyössä. Laitoksen kaksi tutkimusryhmää kuuluu Suomen Akatemian nimeämiin tutkimuksen huippuyksiköihin. (Hyvinvoinnin klusteriohjelma 2007, 42.)

Savonia-ammattikorkeakoulu

Savonia-ammattikorkeakoulu on yksi Suomen suurimmista ja monipuolisimmista ammattikorkeakouluista. **Opiskelijoita on noin 6700 ja työntekijöitä noin 600.** Opetusta järjestetään kolmella paikkakunnalla: Iisalmessa, Kuopiossa ja Varkaudessa. Savonia-ammattikorkeakoulu panostaa Pohjois-Savon aluekehitykseen, hyvinvoinnin edistämiseen ja osaamisen kehittämiseen. (www.savonia.fi/amk/amknesit/)

Savonia-ammattikorkeakoulun koulutusalat ovat:

- kulttuuriala
- luonnontieteiden ala
- luonnonvara- ja ympäristöala
- matkailu-, ravitsemis- ja talousala
- sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- tekniikan ja liikenteen ala
- yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Ammattikorkeakoulussa toimii yliopiston tapaan monia yrityksiä palvelevia tuotekehitys- ja innovointiympäristöjä, mm. seuraavia:

- Mikrosensorilaboratorio
- EMC-laboratorio
- Langaton tiedonsiirto
- Digitaalisen median laboratorio
- Muotoilufoorumi

Savonian Muotoilufoorumin käyttäjälähtöinen tuotekehitys palvelee erityisesti hyvinvointiteknologiaan keskittyntä yrityssektoria: koneet, laitteet ja terveydenhuollon ohjelmistot. Näillä alueilla käyttäjälähtöisen tuotekehityksen tarve on erittäin suuri ja ajankohtainen. Käyttäjänäkökulman huomioimisella parannetaan esimerkiksi tuotteen tai tilan käytettävyyttä, ergonomiaa ja, turvallisuutta, huollettavuutta, omaleimaisuutta, esteettisyyttä ja ylipäätään toiminnallisuutta. Muotoilun sisällä palvelumuotoilu antaa hyvinvointiteknologia yrityksille, joiden tuotteet ja palvelut muodostavat kokonaisuuden, uusia työvälineitä käyttäjälähtöisten palvelukokonaisuuksien muodostamiseen.

Toisen asteen merkittävä toimija Pohjois-Savossa on Savon koulutuskuntayhtymän ylläpitämä **Savon ammatti- ja aikuisopisto**, jolla on toimintayksiköitä laajasti maakunnassa. Savon ammatti- ja aikuisopistossa

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

voi mm. suorittaa lääkealan ja sosiaali- ja terveysalan perustutkinnot. Toinen aste kouluttaa erityisesti hoito- ja hoiva-alan henkilöstöä sekä julkisen että yksityisen sektorin tarpeisiin.

Pohjois-Savossa toimii useita hyvinvointialaan liittyviä kansallisia tutkimus- ja kehityslaitoksia, kuten **Työterveyslaitos**, **Suomen aivotutkimuskeskus Neuron**, **Kuopion yliopistollinen sairaala**, **VTT**, **KTL**, **Pelastusopisto**, **Kansanterveyslaitos** ja **Elintarviketurvallisuusvirasto**. Lisäksi tutkimus- ja kehitystoiminnan tukena on useita rahoitustahoja, mm. **TEKES** ja **TE-keskus**, **Pohjois-Savon maakuntaliitto**, **Lääninhallitus**, **Finnvera** ja **Veraventure**, **KYS invest** ja **Sentica Partners**.

5.3 Kunnat ja kuntayhtymät

Kuva:
Kuopion yliopistollinen sairaala

Pohjois-Savon alueella kunnat ja kuntayhtymät tuottavat suurimman osan sosiaali- ja terveyspalveluista. Kunnat ovat hoiva- ja hoitopalvelujen kehittämisen kannalta keskeisiä avaintoimijoita. Kunnilla on Suomessa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu. Kunnat voivat tuottaa palvelut itse tai ostaa tarvittavat palvelut muilta kunnilta, yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta.

Pohjois-Savossa sosiaalipalveluja tarjoavat kuntakohtaiset toimintayksiköt, jotka tuottavat itse tai ostavat tarvittavia palveluita yksityisiltä palveluntuottajilta tai kuntayhtymiltä. Perusterveydenhuollon palveluja tarjoavat kansanterveyskuntayhtyminä Koillis-Savon, Sisä-Savon, Pielaveden ja Keiteleen, Iisalmen seudun sekä Siilinjärven ja Maaningan alueet. Pohjois-Savossa kuntien suurimmat omia sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköitä ylläpitävät kunnat ovat Kuopio ja Varkaus. (Pohjois-Savon liitto 2007b, 9-10.)

Kunnat ostavat erikoissairaanhoidon palveluja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymältä, joka käsittää 23 jäsenkuntaa, sekä Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymältä. Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin kuuluu 250 000 asukasta. Sairaanhoitopiiriin toimintayksikkö on Kuopion yliopistollinen sairaala (KYS), joka tarjoaa vaativaa erikoissairaanhoidon Pohjois-Savossa ja valtakunnallisesti oman erityisalueensa palveluja. KYS on myös alan merkittävä opetus- ja tutkimusyksikkö. Henkilökuntaa KYS:ssä on noin 4200. Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä vastaa erikoissairaanhoidon palveluista Ylä-Savon alueella. Kuntayhtymän toimintayksiköt ovat Iisalmen ja Koljonvirran sairaalat. Pohjois-Savon väestölle kehitysvammaisten erityispalveluja tuottaa Vaalijalan kuntayhtymä. (Pohjois-Savon liitto 2007b, 9-10.)

5.4 Kansallisia ja Pohjois-Savon hyvinvoinnin kehittämishohjelmia

Osaamiskeskusohjelma

Osaamiskeskusohjelma on alueiden kehittämislain mukainen määräaikainen erityisohjelma (ohjelmakausi 2007–2013), jolla suunnataan paikallisia, alueellisia ja kansallisia voimavaroja huippuosaamisen hyödyntämiseen. Osaamiskeskusohjelmalla tuetaan alueellisia vahvuuksia, alueiden erikoistumista ja osaamiskeskusten välistä yhteistyötä. Ohjelmassa keskitytään valittujen, kansainvälisesti korkeatasoisten alojen osaamisen hyödyntämiseen ja liiketoiminnan kehittämiseen. Osaamiskeskusohjelmassa on mukana 13 osaamisklusteria ja niissä 21 osaamiskeskusta.

Kuopion Teknologiaakeskus Teknia Oy (02/2008 alkaen Kuopio Innovation Oy) koordinoi Kuopion seudun osaamiskeskuksen toimintaa neljässä osaamisklusterissa: Elintarvikekehitys, HealthBio – terveyden bioteknologia, biomateriaalit, farmaseuttinen lääkekehitys, Hyvinvointi ja Ympäristöteknologia. Alueellisen toiminnan lisäksi Kuopiolla on vastuullaan Hyvinvoinnin osaamisklusterin kansallinen koordinaatio.

Kuopion seutu on valtakunnallisesti tunnustettu ja toiminnaltaan profiloitunut terveys-, ympäristö- ja hyvinvointiosaamisen keskittymä ja näiltä em. aloilta Kuopiosta löytyy vahvaa ja kehittyvää tutkimus-, koulutus- ja yritystoimintaa. Osaamiskeskuksen keskeisin tehtävä on toimia yhteistyöverkostona, joka vastaa osaamisalojen seutukunnallisesta kehittämisestä sekä synnyttää aloille uutta liiketoimintaa ja parantamassa yritysten kilpailukykyä. Lisätietoja: www.kuopioinnovation.fi, www.oske.net.

Kuopion seudun hyvinvoinnin osaamiskeskuksen keskeisimpiä osaamisaloja ovat diagnostiikka, lääkintälaitteet, terveydenhuollon tietojärjestelmät ja hyvinvointipalvelut HealthBIO-osaamisalan Kuopion seudun osaamiskeskus profiloituu seuraaville osa-alueille: molekyyllilääketiede, lääkeainekehitys, kliininen tutkimus ja kuvantaminen. Kuopion seudun elintarvikeosaamiskeskustoiminta profiloituu mm. elintarvikkeiden terveellisuuden ja turvallisuuden sekä ravitsemuksen aloille.

 aluekeskusohjelma

Aluekeskusohjelma

Aluekeskusohjelma on valtioneuvoston erityisohjelma, jonka tavoitteena on aluekeskusten vahvuuksien, erikoistumisen ja yhteistyön kehittäminen kaikki maakunnat kattavan aluekeskusverkoston vahvistamiseksi. Aluekeskusohjelma keskittyy uudella kaudella 2007–2010 kaupunkiseutujen elinvoiman ja kilpailukykyyn vahvistamiseen sekä sosiaalisen pääoman kasvattamiseen. Pohjois-Savossa aluekeskusohjelmaan kuuluvat Iisalmen, Varkauden ja Kuopion seudut. Näiden seutujen aluekeskusohjelmissa kehitetään mm. hyvinvointiyrityttäjäyttä, aluekeskusten välistä verkostoyhteistyötä sekä hyvinvointiosaamiseen perustuvaa kilpailukykyä. Aluekeskusohjelmassa toimii hyvinvoinnin teemaverkosto, jossa mukana ovat Iisalmen ja Kuopion seudut. Hyvinvoinnin teemaverkosto tukee yritysten kanssa toimivien kehittäjäorganisaatioiden välistä verkostoitumista, jossa keskeistä on yrityksiä palvelevien hyvien toimintamallien tunnistaminen, käyttöönotto ja levittäminen alueilta toisille. Toiminnan pääfokuksena on pyrkiä vaikuttamaan hyvinvointipalveluiden ja erityisesti sosiaali- ja terveysalan palveluyrityttäjäyden kehittämiseen löytämällä ja kehittämällä uusia palveluinnovaatioita, joilla voidaan vaikuttaa julkisen markkinan avautumiseen yksityiselle palveluntarjonnalle. Lisätietoja: www.intermin.fi/aluekeskusohjelma.

Terve Kuopio

Terve Kuopio on ohjelma, jonka tavoitteena on tehdä Kuopion seudusta johtava eurooppalainen hyvinvointiosaamisen kehitysympäristö vuoteen 2012 mennessä. Terve Kuopio toteutuu käytännössä erilaisilla hankkeilla. Hankekokonaisuuksia ovat ikääntyvät, hyvinvointiteknologia, terveyden edistäminen ja terveellinen, älykäs asuminen. Kansainvälisellä tasolla Kuopio on mukana mm. WHO:n Terve Kaupunki -verkostossa kehittämässä asukkaiden hyvinvointia. Lisätietoja: www.tervekuopio.fi.

Paras-hanke

Paras-hanke on valtioneuvoston vuonna 2005 käynnistämä kunta- ja palvelurakenteen uudistamiseen tähtäävä toimenpideohjelma. Hankkeen toteutumista ohjaa puitelaki, joka on voimassa vuosina 2007–2012. Puitelaki ohjaa mm. perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon järjestämistä siten, että niiden tehtävät jatkossa hoitaisi vähintään 20 000 asukkaan kunta tai yhteistoiminta-alue. Perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon tehtävistä pyritään muodostamaan ehjiä ja hyvin johdettuja kokonaisuuksia. Lisätietoja:

www.kunnat.net/paras.

Kaste

Kaste on sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön koordinoimassa kehittämisohjelmassa määritellään lähivuosien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet, joilla ne voidaan saavuttaa. Kehittämisohjelma antaa sekä kokonaiskuvan ohjelmakaudella kuntiin suuntautuvasta ohjauksesta, että nostaa esiin ne keskeisimmät toimenpiteet, joihin vuosina 2008–2011 suunnataan Stakesin, Kansanterveyslaitoksen, Työterveyslaitoksen ja lääninhallitusten työpanosta ja kehittämistoiminnan resursseja. Sosiaali- ja terveysministeriössä toimii myös muita hyvinvoinnin kehittämiseen liittyviä kehittämisohjelmia, joista terveyden edistämisen politiikkaohjelma on yksi merkittävimmistä. Lisätietoja: www.stm.fi.

Tekes

Tekes on käynnistänyt vuonna 2004 FinnWell, terveydenhuollon teknologiaohjelman, jonka tavoitteena on parantaa terveydenhuollon laatua ja tuottavuutta sekä edistää alan yritystoimintaa ja kansainvälistymistä. FinnWell 2004–2009 on yksi Tekesin kaikkien aikojen laajimmista ohjelmista. FinnWell teeman jatkoon liittyen Tekesissä valmistellaan uutta sosiaali- ja terveystalvitejärjestelmän innovaatioihin keskittyvää ohjelmaa. Uuden ohjelman tavoitteena on parantaa julkisen sektorin järjestämisvastuulla olevien palvelujen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta ja lisätä yritysten liiketoimintamahdollisuuksia alalla. Keinoina ovat asiakaslähtöiset yhteistyö- ja toimintamallit ja -prosessit ja niitä tukevat sähköiset palvelut. Lisätietoja: www.tekes.fi.

Terveys ja hyvinvointi SHOK on yksi Suomeen perustettavista strategisen huippuosaamisen keskittymistä. Terveys ja hyvinvointi SHOK on vielä suunnitteluvaiheessa, mutta mahdollisia alustavia kohdealueita ovat esim. ikääntyneiden hyvinvointi ja terveys sekä lääkehoidon kehittäminen. Uudella toiminnalla pyritään tarjoamaan huipputason tutkimusyksiköille ja tutkimustuloksia hyödyntäville yrityksille uusi tapa tehdä tiivistä yhteistyötä keskenään. Tekesin, Suomen Akatemian ja muuta julkista tutkimus- ja kehitysrahoitusta kohdistetaan keskittymien toimintaan entistä suurempina kokonaisuuksina. Keskittymien toimintaan liittyvistä linjauksista ja toiminnan käynnistämiseen tähtävistä toimenpiteistä päätti tiede- ja teknologianeuvosto kesäkuussa 2006. Lisätietoja: <http://www.tekes.fi/osaamisenkeskittymat/>.

Sitra

Sitran terveydenhuollon ohjelma 2004–2009 etsii uusia ratkaisuja terveydenhuollon palveluiden parantamiseksi. Ohjelman tavoitteena on parantaa asiakkaan asemaa, lisätä toiminnan tuottavuutta ja tehoa sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä, hyödyntää uusia teknologioita ja palveluita monipuolisesti ja kehittää kilpailukykyisiä liiketoimintoja kotimaisille ja kansainvälisille markkinoille. Terveysdenhuollon ohjelmassa toteutetaan tutkimus-, koulutus- ja kokeiluhankkeita ohjelman avainalueilla. Lisätietoja: www.sitra.fi.

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

6 Koordinaatio- ja toimintamalli

Teemaohjelma tarvitsee toimivan koordinointi- ja toimintamallin, jossa aktiivinen hankkeiden seuranta ja kehittäminen ovat onnistumisen keskiössä. **On tärkeää saada teemaohjelmalle koordinaatitaho ja -toimija, joka voi edistää teemaohjelman hankkeiden vaikuttavuutta sekä osuvuutta. Teemaohjelman johtamista ja seuranta varten perustetaan johtoryhmä**, johon kuuluvat teemaohjelmaan liittyvien keskeisten toimijoiden ja rahoittajien edustajat sekä yritysedustajia. MYR tekee päätöksen johtoryhmän kokoonpanosta. Johtoryhmän tehtävänä on seurata ja arvioida teemaohjelman etenemistä ja tehdä tarvittaessa tarkistuksia painopistealueisiin ja tavoitteisiin. Teeman hankehakemukset toimitetaan teemahakujen aikataulujen mukaisesti rahoittajille, jotka tekevät rahoituspäätökset ja toimivat hankkeiden valvojaviranomaisina. Teemahankkeiden hallinnoinnissa noudatetaan normaalia rakennerahasto-ohjelmakäytäntöä. Johtoryhmä varautuu antamaan lausuntoja hankehakemuksista rahoittajien mahdollisesti pyytäessä.

Teemaohjelman käytännön aktivaattorina ja toimijana toimii palkattava teemakoordinaattori. Johtoryhmän suhteen teemakoordinaattori toimii asioiden valmistelijana, johtoryhmän sihteerinä sekä johtoryhmän mahdollisten lausuntojen toimittajana rahoittaja- ym. tahoille. Teemakoordinaattori toimii käytännön linkkinä ohjelma-, hanke- ja rahoittajatahojen välillä. Teemakoordinaation tavoitteena on teemaohjelman tuloksellisuuden varmistaminen ja toteutuksen pitkäjänteinen kehittäminen.

Yhden päätoimisen teemakoordinaattorin tehtävät ovat seuraavat:

- Hankeaktivointi ja –sparraus
- Viestintä ja markkinointi
- Teemaohjelman ja hankkeiden etenemisen ja toteutuksen seuranta-, kehittäminen ja arviointi
- Teemaohjelman käytännön järjestelyt, mm. teemahakujen valmistelu, hakemusten mahdollinen arviointi ja lausuminen
- Vuorovaikutuksen edistäminen teema-ohjelman avaintoimijoiden kesken
- Teemaohjelman sisällön jatkuva kehittäminen, painopistealueiden ja tavoitteiden tarkistukset sekä strateginen jatkokehittäminen
- Yhteydenpito ja yhteensovitus työ hyvinvoinnin kansainvälisiin, kansallisiin ja alueellisiin kehittämistoimenpiteisiin ja ohjelmiin

7 Seuranta ja arviointi

Seuranta ja arviointia ovat keskeisiä välineitä teemaohjelman toiminnan ohjaamisessa ja parantamisessa. Seurannalla ja arvioinnilla varmistetaan, että teemaohjelman hankkeet ja toimenpiteet edistävät asettuja tavoitteita ja odotettuja vaikutuksia. Seurannassa ja kehittämisessä otetaan käyttöön toimintatutkimuksellinen lähestymistapa, jonka tavoitteena on teemaohjelman jatkuva tarkentaminen ja parantaminen. Toimintatutkimuksellisessa toimintatavassa vuorottelevat spiraalimaisesti suunnittelu, toiminta ja toiminnan arviointi. Mahdollisuuksien mukaan teemaohjelmassa otetaan käyttöön myös teemaohjelman koordinoitua ja yritysten toimintaa palvelevia ja tulevaisuustietoa tuottavia ennakoitavälineitä.

Teemaohjelman koordinaatitaho luo ohjelmalle järjestelmällisen seurannan ja arvioinnin, johon liittyy määrällisten mittareiden seuranta sekä laadullisia haastatteluja. Seurannan määrällisinä mittareina toimivat luvussa 3.2. määritellyt teemaohjelman pitkän aikavälin tavoitteet. Toimenpiteiden seuranta ja päivittämistä varten neuvotellaan benchmarkattavien yritysten liittämistä mukaan teemaohjelmaan. Yritysten benchmarking-toimenpiteillä seurattaisiin toimenpiteiden osuvuutta yritysten nykytilanteeseen. Benchmarkaus tapahtuisi puolivuositain yritysten haastatteluissa, minkä jälkeen tarvittaessa päivitetäisiin toimenpidetaulukon priorisointeja ja painotuksia.

Lähteet

- Ekroos, Vesa ja Partanen, Ismo 2006: Terveyspalvelut. Toimialaraportti 2/2006. KTM:n ja TE-keskusten julkaisu
- Hyvinvoinnin klusteriohjelma 2007–2013. Hendolin, Minna, Vartiainen, Ilkka, Sorvisto, Pasi, Dannbom, Marianne ja Eskola, Matti (toim.). Kuopion Liikekirjapaino Oy. Kuopio 2007.
- Kettunen, Riitta 2006. Sosiaalipalvelut. Toimialaraportti 18/2006. KTM:n ja TE-keskusten julkaisu.
- Laxell, Patrik 2007: Itä-Suomen innovaatiostrategia. Tekes. Painotalo Miktor. Helsinki.
- Pohjois-Savon liitto 2007a. Pohjois-Savon maakunnan yhteistyöasiakirja 2008.
- Pohjois-Savon liitto 2007b. Sosiaali- ja terveyspalvelujen arviointiryhmän loppuraportti. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:53.
- Pohjois-Savon liitto 2006: Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030.
- Porali, Mikko 2005. Selvitys hoivayritysten toimintaympäristöstä Pohjois-Savossa. Pohjois-Savon TE-keskus. Teknologiayksikkö
- Rissanen, Sari & Helisten, Merja 2007: Hoivayrittäjyys Suomessa – motivoiva ja kannattava bisnes? Teoksessa Sari Rissanen, Suvi Tiirikainen & Anneli Hujala (toim.) Naisyrittäjyys - hyvinvointia ja johtamista. Reaktioketju-hankkeen tutkimusraportti. Painotalo Seiska. Iisalmi.
- Stakes 2006. Tilastotiedote 30/2006. Liitetaulukot: Yksityisten terveydenhuollon palvelujen tuottajien lukumäärä ja keskeiset toimialat maakunnittain 2005 ja Yksityiset sosiaalipalvelutoimintayksiköt 2006 päätösmialoittain ja maakunnittain.

LIITE 1. Hyvinvointialan teemaohjelmavalmistelun ohjausryhmän kokoonpano

Hannu Janhunen
Ilkka Vartiainen
Markku Hänninen
Anneli Pehkonen
Marja-Leena Martikainen
Vuokko Kämäräinen
Ansa Sonninen

Kuopio Innovation Oy
Kuopio Innovation Oy
Kuopio Innovation Oy
Pohjois-Savon liitto
Pohjois-Savon liitto
Ylä-Savon Kehitys Oy
Itä-Suomen lääninhallitus

LIITE 2. Hyvinvointialan teemaohjelmavalmistelun asiantuntijaryhmän kokoonpano

Hannu Janhunen	Kuopio Innovation Oy
Markku Hänninen	Kuopio Innovation Oy
Ilkka Vartiainen	Kuopio Innovation Oy
Sari Rissanen	Kuopion yliopisto
Juha Kinnunen	Kuopion yliopisto
Pasi Karjalainen	Kuopion yliopisto
Pauli Seppänen	Savonia AMK
Pirjo Vainio	Varkauden kaupunki
Vuokko Kämäräinen	Ylä-Savon kehitys Oy
Jorma Penttinen	Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
Satu Vehreävesa	Pohjois-Savon liitto
Anneli Pehkonen	Pohjois-Savon liitto
Petteri Jääskeläinen	TE-keskus/Tekes
Jyri Wuorisalo	CelAmanzi Oy
Mika Rytönen	Iisalmen veljeskoti Oy
Tapani Lehtinen	Delfin Technologies
Tuomo Meriläinen	Kuopion kaupunki
Harri Haimakainen	MedOne
Ansa Sonninen	Itä-Suomen lääninhallitus
Jorma Pylkkänen	Fennopharma Oy

LIITE 3. SWOT. Pohjois-Savon hyvinvointiteknologia-, terveydenhuollon ja sosiaalipalveluyritysten vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat.

Hyvinvointiteknologiayritykset

Vahvuudet	Heikkoudet
<p>Kysyntäolosuhteet ja markkinanäkymät Hyvinvointiteknologiayritysten keskittymä Kuopiossa Diagnostiikka (diagnostiset järjestelmät, laitteet ja testit) Asiantuntijajärjestelmät (tehohoidon järjestelmät ja prosessiohjaus- ja mittausjärjestelmät) Biosignaalien mittausjärjestelmät (sensorit, langaton tiedon siirto, IT-järjestelmät) Terveydenhuollon tietojärjestelmiin ja ohjelmat Kytkeä alueen hyvinvointiosaamisen tutkimukseen ja koulutukseen Osaamiskeskusstatus- ja toiminta</p>	<p>Ei suuria vaan paljon pieniä yrityksiä Heikot resurssit panostaa t&k-toimintaan Ei laajamittaista kasvuhaluutta Kasvurahoituksen puute Suuri julkisrahoitteisuus Kansainvälisten markkinoiden tuntemus ja kokemus Kansainväliset huippuverkostot puuttuvat</p>
Mahdollisuudet	Uhat
<p>Kansainvälistyminen Verkottuminen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla Tiiviimpi yhteistyö yliopiston ja tutkimuslaitosten kanssa Oppilaitosyhteistyö Uudet rahoitusmahdollisuudet Markkinointi ja vetovoimaisuuden lisääntyminen</p>	<p>Kansainvälinen taantuma Markkinoiden kehittymättömyys Ei päästä kansainvälisiin huippuasiantuntijaverkostoihin Ei synny toimivia verkostoja yritysten ja yliopisto- maailman välillä Rahoituksen puute kasvun esteenä</p>

Sosiaalipalveluyritykset

Vahvuudet	Heikkoudet
<p>Vahvat palvelujen kysyntäolosuhteet Joustavuus Asiakaslähtöinen toimintatapa ja palvelujen kehittäminen Palvelun laatuun ja järjestelyyn pääsääntöisesti tyytyväisiä Muutama iso ja kasvuhaluukas yritys</p>	<p>Liiketoimintaosaamisen puute Tuotteistaminen, tarjousmenettely ja hinnoittelusaaminen Paljon pieniä toimijoita Tietojärjestelmät ja niiden yhteensovittaminen Tarjouspyyntöihin vastaaminen (liian yleisellä tasolla olevat kuntien tarjouspyynnöt mikä hankaloittaa yritysten hinnoittelua ja tuotteistamista) Joskus arvostuksen puutetta Tapayrittäjäjyys, ei haeta kasvua Kasvun esteenä pula sopivista toimitiloista Lyhyet tilaaja-tuottaja –sopimukset</p>

Mahdollisuudet	Uhat
Verkottuminen Liiketoimintaosaamisen vahvistuminen Teknologisten sovellutusten käyttöönotto Kuntapäätäjien tietoisuuden kasvu yrityksistä Yritysten kasvu ja palveluvienti Yrittäjyyden statuksen vahvistuminen Julkisen ja yksityisen strateginen kumppanuus Pitkät tilaussopimukset	Työvoimapula Isot, monikansalliset sosiaali- ja terveystaloyritykset Erilaiset kuntatoimijoiden toimintatavat Ei synny todellista markkinaperustaista toimialaa

Terveystaloyritykset

Vahvuudet	Heikkoudet
Kasvava kysyntä Asiakaslähtöinen toimintatapa Kustannustietoisuus Joustavuus Monikanavainen rahoitusjärjestelmä	Työvoimapula tietyillä erikoisaloilla Liikkeenjohtotaitojen puutteet Tuotteistamisen, markkinoinnin ja tarjousmenettelyiden puutteellinen osaaminen Yksityisasiakkaiden heikko ostovoima Kehittämisen- ja investointipääomien puute Saumattomien hoitoketjujen puute Kuntien ostopolitiikan kehittymättömyys Tietojärjestelmät ja niiden yhteensovittaminen
Mahdollisuudet	Uhat
Palvelumarkkinat kehittyvät Kunnat lisäävät ostopalvelujen käyttöä Asiakkaiden ostovoima kasvaa Yksityistä pääomaa ohjautuu toimialalle Yhteistyön lisääntyminen sekä toisten yritysten että muiden tuottajien kanssa Uusien rahoitusmuotojen kehittyminen esim. hoitovakuutus Nykyistä parempi potilastietojen siirtäminen ja palveluketjujen kehittyminen Uusien teknisten innovaatioiden hyödyntäminen palvelutuotannossa	Pula motivoituneesta ja ammattitaitoisesta henkilökunnasta Työvoimakustannusten hallitsematon kasvu Kunnat keskittyvät oman tuotantonsa laajentamiseen Julkisen sektorin laajentuminen yksityisille markkinoille – pelisäännöt selkiytymättömät Kansaneläkelaitoksen rahoitusta supistetaan tai lopetetaan kokonaan terveystaloyrityksistä ja sairausvakuutuskorvaukset laajenevat myös julkiselle sektorille

Rahoitettavien toimien valintaperusteet ja tarkentavat valintakriteerit

Itä-Suomen alueellinen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen EAKR -ohjelman seurantakomitea on hyväksynyt 3.12.2007 pidetyssä kokouksessa alla mainitut valintaperusteet käytettäviksi projektien hyväksymisessä Itä-Suomen EAKR -ohjelmassa 2007 – 2013.

Hankkeiden valinta

Hankevalinnassa tullaan käyttämään seuraavanlaista pohjataulukkoa. Taulukko toimii hankevalmistelun työkaluna. Tämä taulukko valmistellaan jokaisesta hankkeesta ja viedään päätöksenteon pohjaksi. Toimintalinjakohtaiset kriteerit täytetään vain sen toimintalinjan kohdalta, mihin hanke sijoittuu.

Maakunnittain ja organisaatiokohtaisesti taulukkoon voidaan lisätä joitakin kriteerejä. Pisteytys voi ohjaavissa ja toimintalinjakohtaisissa kriteereissä olla maakunnittain eri skaalalla.

Toimintalinjalla 3 toteutetaan erillisosio: Kokeilutoimet palvelujärjestelmien kehittämiseksi. Erityisesti hyvinvointipalvelujen osalta pyritään toteuttamaan myös koko Itä-Suomea kattavia hankkeita. Hankkeiden toivotaan olevan ylimaakunnallisia, jolloin niissä on mukana toimijoita kahdesta tai useammasta maakunnasta. Hanke voi kohdistua myös yhden maakunnan alueelle, mikäli se on sovellettavissa muualla.

Hankkeen valmistelija:
 Hankkeen nimi:
 Hakemus jätetty:
 Arvointipäivämäärä:

Valmistelijan arviointi	pisteet
Yleiset välttämättömät valintakriteerit	
Hankkeen täytettävä nämä kriteerit	
Hanke on	
1. ohjelman mukainen, myös maakunnallisia painopisteitä tukeva	0 / 1
2. toteuttamiskelpoinen	0 / 1
3. toteutustavaltaan taloudellinen ja kustannustehokas	0 / 1
4. kestävän kehityksen periaatteiden mukainen	0 / 1
Hankevalintaa ohjaavat kriteerit (mainittu ohjelma-asiakirjassa)	
Hanke on	
1. pysyvää tai pitkäaikaista lisäarvoa tuottava	*) 0 - 5
2. innovatiivinen, alueellista kilpailukykyä, vetovoimaa ja uudistumista edistävä	0 - 5
3. työllisyyttä edistävä	0 - 5
4. uutta yritystoimintaa synnyttävä	0 - 5
5. pk-yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille edistävä	0 - 5
6. yrityksen kasvua tukeva	0 - 5
7. yritysten verkostoitumista ja klustereita edistävä	0 - 5
8. innovaatiojärjestelmiä vahvistava	0 - 5
9. T&K -toimintaa pk-yrityksissä lisäävä	0 - 5
10. tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyödyntämistä edistävä	0 - 5
11. alueen vetovoimaa lisäävä	0 - 5
12. tasa-arvoa tukeva	0 - 5
Toimintalinjakohtaiset kriteerit (mainittu ohjelma-asiakirjassa)	
TL1. Yritystoiminnan edistäminen	
Hanke	

1. luo edellytyksiä uusien yritysten syntymiselle	0 – 5
2. luo edellytyksiä yritysten kasvulle	0 – 5
3. parantaa yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä	0 – 5
4. lisää yritysten innovaatiotoimintaa ja innovaatioiden kaupallistamista yrityksissä	0 – 5
5. edistää yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille	0 – 5
6. kehittää yritysten edellytyksiä yrityspalvelujen hyödyntämisessä	0 – 5
7. edistää yritysten edellytyksiä yhteistyön ja verkostojen kehittämisessä	0 – 5
8. parantaa työllisyyttä tai turvaa työpaikkoja	0 – 5
9. toteuttaa ohjelman horisontaalisia periaatteita	0 – 5
TL 2. Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen	
Hanke	
1. vaikuttaa alueen kilpailukykyyn ja työllisyyteen	0 – 5
2. parantaa alueen innovaatioympäristöjä ja –kapasiteettia	0 – 5
3. synnyttää ja hyödyntää teknologisia ja sosiaalisia innovaatioita	0 – 5
4. edistää uuden osaamiseen liittyvän liiketoiminnan syntymistä	0 – 5
5. lisää verkostoitumista ja yhteistyötä	0 – 5
6. on yhteydessä alueen määrittelemiін strategisiin painotuksiin	0 – 5
7. toteuttaa ohjelman horisontaalisia teemoja	0 – 5
TL 3. Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen	
Hanke	
1. parantaa alueen saavutettavuutta ja logististen järjestelmien toimivuutta	0 – 5
2. parantaa alueen vetovoimaisuutta yritysten, työntekijöiden ja matkailijoiden näkökulmasta	0 – 5
3. parantaa elinympäristön laatua	0 – 5
4. parantaa palvelujen sisältöä, laatua, tehokkuutta, saatavuutta sekä yhteistyötä kuntien ja muiden palveluntuottajien kesken	0 – 5
5. vahvistaa muutoin yritystoiminnan toimintaympäristöä	0 – 5
Kokeilutoimien erityiskriteerit (mainittu maakunnan yhteistyöasiakirjassa)	
Erillisosio: Kokeilutoimet palvelujärjestelmien kehittämiseksi	
1. hankkeen tulosten tulee olla laajennettavia ja monistettavia	0 – 5
2. hankkeessa on uusi ja innovatiivinen toimintatapa	0 – 5
3. hankkeen yhteistyöverkoston laatu ja osaaminen	0 – 5
4. hankkeessa on asiakaskeskeinen toimintamalli	0 – 5
5. hanke hyödyntää uusimpia hyvinvointiteknologioita	0 – 5
6. hanke lisää palvelujen kustannustehokkuutta	0 – 5
7. hanke lisää erityisesti kuntien välistä yhteistoimintaa palvelutuotannossa ja luo uusia yhteistyömuotoja yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin välillä	0 – 5
8. hanke kehittää palvelutuotannon johtamismenetelmiä	0 – 5
9. hanke turvaa ja edistää palvelutyövoiman saantia	0 – 5
10. hanke täydentää sosiaali- ja terveydenhuollon muita kehittämissjärjestelmiä ja –rahoitusta	0 – 5
Muut erityiskriteerit (mainittu maakunnan yhteistyöasiakirjassa)	
Hanke	
1. tukee maakunnan yhteistyöasiakirjan painotuksia	0 - 5
2. tukee maakunnan yhteistyöryhmän asettamia muita erityisiä kriteerejä	0 - 5
YHTEENSÄ	

Yleisten välttämättömien valintakriteerien pisteytys: 0 = ei täytä ehtoja, 1= täyttää ehdot
Välttämättömistä valintakriteereistä on saatava yhteensä 4 pistettä. Näitä pisteitä ei lasketa sarakkeeseen
"Yhteensä".

Ohjaavat, toimintalinjakohtaiset, kokeilutoimien ja muiden erityiskriteerien pisteet lasketaan yhteen "Yhteensä" –sarakkeeseen.

Pisteytys:

5 = erinomainen 4 = hyvä 3 = tyydyttävä 2 = välttävä 1 = heikko 0 = ei lainkaan

Hankkeet priorisoidaan arvioinnissa saatujen yhteispisteiden mukaisessa järjestyksessä.

HUOM! Eri toimintalinjoille sijoittuvat hankkeet eivät ole suoraan vertailukelpoisia kriteerien eri lukumäärän vuoksi.

Vain saman toimintalinjan hankkeita vertaillaan keskenään yhteispisteiden mukaan.

*) Painokerroin kaksinkertainen muihin hankevalintaa ohjaaviin kriteereihin verrattuna